

moj planet

www.mladinska.com/mojplanet

RAZISKOVANJE JE ZABAVNO

Polonice

O starih Rimljanih

Orjaški kitovec

Ljubljana

POSTER

VSE ZA ŠOLO

V MLADINSKI KNJIGI 2014/15

-3 %

na učbenike in
delovne zvezke*

-30 %

na šolske
potrebnosti

NAHRBTNIK LAESSIG

na voljo 8 različnih motivov

redna cena: ~~54,90 €~~

cena za vas: 38,43 €

MOTIV EMPIRE YELLOW

MOTIV DOODLE

NAHRBTNIK NA KOLESIH ROLLER

na voljo 6 različnih motivov

redna cena: 85 €

MOTIV GRAFITTI

MOTIV BUTTERFLY

Interni oglas

Vse materialne avtorske pravice so last Mladinske knjige.

© Mladinska knjiga

Mladinska knjiga
TRGOVINA

EMKA.SI

*30 % popusta velja za posebej označene šolske potrebščine. 3 % popusta velja za vse učbenike, potrjene s strani Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport za šolsko leto 2014/15, in pripadajoče delovne zvezke. Ponudba velja do 5. 7. 2014 oz. do prodaje zalog/razdelitve daril.

Dragi planetovci!

Počitnice so pred vami! Je še kaj lepšega? ☺

Dolgčas vam zagotovo ne bo, ko pa vas zanima toliko reči pa še za svoje ljubljenske skrbite. Tokrat nas je posebej ganilo Tjašino pismo, v katerem sporoča, da jo revija Moj planet vsak mesec znova osreči in razveseli! Zapovrh je pred dvema mesecema dobila psičko in bo še bolj skrbno sledila nasvetom dr. Vetka. ☺ Draga Tjaša, tudi srnice bodo prišle na vrsto, bomo z veseljem poskrbeli, da ti izpolnimo to veliko željo.

Sebastijan, tebi pa hvala za lepe želje, da bi uredništvo čim bolj uživalo na počitnicah! ☺ Čez poletje bomo še hudo delavni, da bodo poletne številke čim bolj zabavne in zanimive, ampak kak skok v morje ali reko si bomo pa zagotovo privoščili!

Uživajte, dragi naši bralci, smejte se, družite se, zabavajte se in raziskujte, da nam boste lahko spet poslali zvrhan koš zanimivih pisem. In ne pozabite na natečaj za Naj strip, se že veselimo risb.

Veliko sončnih dni vam v imenu uredništva in vseh, ki revijo ustvarjamo, želi

Senja Požar, odgovorna urednica

4

4 ŽUŽELKE
Polonice

6 ZELEJAVA
Artičoka

8 NAŠ PLANET
Rekorderji med Alpami, Donavo in Jadrantom

10 ŠOLA NA OBISKU
Eksperimentirajmo in uživajmo

12 ZAKAJ, KAKO
Plavam, plava, ne plava

14 REKORDERJI
Fenek

16 MIKRO
O mikro nevarnostih in zaščiti

18 NEKOČ
Sledi starih Rimljanov

20 RIBE
Orjaški kitovec

22 ČLOVEŠKO TELO
Dednost

24 TA MESEC

26 FOTOGRAFIJA MESECA
Vodomec

27 POSTER
Zlati ribici

36 DR. VETKO

38 ŠPORT
Postani ribič

40 PRENOSNI TELEFON

42 PLANETOV STRIP
Vse poti vodijo na morje

46 POTEPANJA
Ljublanica

48 MOJ TEST
Si zapečkar ali popotnik?

50 SIVE CELICE

52 NUŠIN KOTIČEK
Od kod dobimo jajca?

54 MOJ PLANET PRIPOROČA

56 VAŠA POŠTA

14

40

24

52

Pišite nam na moj.planet@mkz.si ali www.mladinska.com/mojplanet, kjer najdete poskuse pa tudi učne liste in filme.

žuželke

POLONiCE

Srečanje z ljubko **pikapolonico** je po navadi lepo doživetje. Mnogi verjamejo, da pikapolonice prinašajo srečo. Otroci jim radi štejejo pike in jih opazujejo, kako jim lezejo po dlani. Ko pikapolonica prileze do konca prsta, razpre krila in zleti v nebo ...

Najprikupnejši hrošč

Pikapolonica je majhen, barvit hrošč kroglaste oblike iz družine polonic. Kot vsi hrošči imajo tudi polonice prednji par kril spremenjen v trde pokrovke. Pod njimi je skrit drugi par kril, s katerimi žuželka leti. Pokrovke polonic so živih barv in vzorcev. Poleg »navadnih« rdečih polonic s črnimi pikami obstajajo tudi rumene, oranžne, rjave in črne polonice. Pike niso nujno črne, lahko so rdeče, oranžne ali rumene. Nekatere polonice so brez pik. S svarilnimi živimi barvami in vzorci polonice sporočajo plenilcem, naj jih pustijo pri miru, ker so neužitne.

Ličinka pikapolonice žre listne uši.

Male pošasti

Življenje polonice se začne tako, da samička na rastlinje izleže **drobna, rumena jajčeca**. Po približno enem tednu se iz oplojenih jajčec izležejo mlade **polonice – ličinke**. Sprva niso prav nič podobne staršem: podolgovate so, lisaste in na hrbtu imajo trne. Kar malo strašljive so videti. Lezejo po rastlinah in iščejo listne uši. Ko ličinka naleti na listno uš, jo zgrabi z ostrimi čeljustmi in požre. Po nekaj tednih se ličinke zabubijo in preobrazijo v barvito in krilato odraslo polonico.

Tudi odrasle polonice so plenilci. Ena sama polonica v svojem življenju poje na stotine listnih uši. Le redke vrste polonic so rastlinojede.

Harlekinska polonica je v Evropi invazivna tujerodna vrsta.

Pomoč ali nevarnost?

Ker so polonice plenilke listnih uši, ki delajo škodo na kulturnih rastlinah, so nam v vrtu zelo dobrodošle. Ljudje jih že več kot dvesto let uporabljajo za zatiranje listnih uši in kaparja, ki je prav tako na »jedilnem listu« polonic. Polonice tudi gojijo, razmnožujejo in naseljujejo na prizadeta območja – na polja, v sadovnjake, vrtove in rastlinjake. Zamisel, ki se nam zdi na prvi pogled dobra, pa ima svoje slabe strani: naseljene polonice se lahko močno namnožijo in izrivajo ter plenijo druge vrste polonic in drugih žuželk, s tem pa **zmanjšujejo vrstno pestrost**. Takšna vrsta je **harlekinska polonica**, ki so jo prinesli iz Azije. V Sloveniji se je v zadnjih letih močno razširila in pomeni veliko grožnjo domačim vrstam. Zanimivo je, da harlekinske polonice najraje prezimujejo v stanovanjskih zgradbah, na podstrešjih in v lopah, kjer se zberejo v roje po več tisoč osebkov. Takšne invazije harlekinskih polonic so za ljudi zelo neprijetne.

Koliko pik!

Na svetu živi okoli 5000 vrst polonic, v Sloveniji pa so jih doslej znanstveniki našli okoli 60 vrst. Pri nas je najbolj znana **sedempikčasta polonica** ali **pikapolonica**. Ima rdeče pokrovke s sedmimi črnimi pikami. Včasih pa srečamo tudi **dvopikčasto polonico**, ki je rdeča in ima le dve črni piki.

Ali veš?

- Če polonico vznemirimo, iz kolenskega sklepa spusti rumenkast izloček neprijetnega vonja. Z njim polonica odvrča napadalce.
- Prestrašene polonice se potuhnejo, skrčijo noge in se nekaj časa delajo, kot da so mrtve.
- Prepričanje, da polonice prinašajo srečo, ni razširjeno le pri nas, ampak tudi drugod po svetu.

Tinka Bačič

zelenjava

ARTIČOKA

Artičoka je večletna rastlina. Korenine požene globoko v zemljo in za rast potrebuje precej prostora. Zraste tudi dva metra visoko. Krepko, srebrnkasto zeleno steblo s podobno obarvanimi listi nosi cvetno glavico z mesnatimi, zašiljenimi ovojnimi listi, ki obdajajo cvetišče.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Zdrava je

Artičoka je zdrava zelenjava. Ob Sredozemskem morju jo gojijo že zelo dolgo. Uživali so jo že stari Grki. Vsebuje veliko vitaminov in mineralov. Ob številnih zdravilnih lastnostih artičoka tudi pospešuje prebavo, čisti jetra in spodbuja izločanje vode, priporočajo jo tudi sladkornim bolnikom.

Ali veš ...

- ... da je okus artičoke malce trpek in grenek?
- ... da veljajo za specialiteto? Vložene v olju ali kisu so odličen priboljšek.
- ... da mlade artičoke nekateri pojejo kar surove? Kaj pa ti?

Krištof Dovjak

Rekorderji med Alp

Železniška in poštna postaja nad 3400 metri n. v.

Železniška proga Jungfrau (kar v slovenščini pomeni devica) poteka pod istoimensko goro v švicarskih Alpah. Vlak poganja električna energija, pelje pa po posebnih **zobatih tirih**, ki so namenjeni premagovanju strmih klančin. Panoramska gorska železnica je **dolga 9 kilometrov** in se strmoglavno vije vse do končne **postaje Jungfrauoch** na **nadmorski višini 3454 metrov**. Jungfrauoch je tako **najvišje ležeča železniška postaja v Evropi**, kjer so razgledna ploščad, restavracije, hoteli, palača iz ledu pa tudi najvišje ležeča poštna postaja v Švici. S slikovito zobato železnico se vsako leto popelje okoli 750.000 turistov z vsega sveta.

Najbolj sončne obale Evrope

Jadransko morje je okoli 800 kilometrov dolg in 150 kilometrov širok zaliv, ki deli Apeninski in Balkanski polotok. Je najsevernejši zaliv **Sredozemskega morja**, ki se zajeda v kopno Evrope, zato je pomembna pomorska pot. Na jugu se odpira v Jonsko morje skozi 72 kilometrov široka Otrantska vrata. Jadransko morje meri okoli 160.000 km². Severni del morja redko preseže globino 50 metrov, v obsežni podmorski kotanji blizu Dubrovnika pa doseže najglobljo točko 1460 metrov. Jadransko morje je znano po čisti vodi in prelepi obali, ob kateri je nanizanih več kot 1700 otokov, otočkov in čeri. Značilno je blago sredozemsko podnebje s kar **2400–2800 sončnimi urami letno**. V edinstvenem življenjskem okolju uspeva tudi **alga bračič**, ki jo najdemo samo v Jadranskem morju.

pami, Donavo in Jadranom

Najlepša gorska cesta na svetu

V italijanskih Alpah blizu švicarske meje je **gorski prelaz Stelvio**. Asfaltirana cesta čez gorski prelaz povezuje dolini Valtellina in Adige z mestom Merano. Stelvio je z **2757 metri nadmorske višine** najvišji gorski prelaz v vzhodnih Alpah in drugi najvišji v celotnih Alpah. Gorska cesta ima z obeh strani skupaj kar **60 ostrih ovinkov ali serpentini**. Ljubitelji avtomobilizma, motociklizma in gorskega kolesarjenja zatrjujejo, da čez prelaz Stelvio poteka ena **najlepših gorskih cest na svetu**. Vožnja po spektakularni cesti ponuja veličastne razglede po gorski pokrajini z vrhovi nad 3000 metrov. Občasno čez prelaz poteka tudi **kolesarska dirka Giro d'Italia**.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Najlepše ohranjena rečna delta v Evropi

Reka Donava je **druga najdaljša evropska reka**. Izvira v Schwarzwaldju v južni Nemčiji in se po **2888 kilometrih** v Romuniji izliva v Črno morje. Mogočna Donava se izliva v morje v treh glavnih kanalih in tvori najlepše ohranjeno rečno delto v Evropi. Izjemno zanimiva **močvirna pokrajina** je prepletena s številnimi jezeri in kanali, ki so poraščeni s trstičjem in poplavnimi gozdovi. V delti Donave ima svoje življenjsko okolje več kot 300 vrst ptic, zlasti pelikani, čaplje in kvakači, ter kar 45 vrst sladkovodnih rib. Delta Donave obsega 5800 km² površine in je razglašena za **svetovno naravno dediščino**.

Vlasta Mlakar

Ekspperimentirajmo in

Naravoslovni dan na Osnovni šoli Valentina Vodnika

Osmošolci in devetošolci Osnovne šole Valentina Vodnika so aprila za en dan postali biologi, fiziki, kemiki, računalničarji, režiserji, glasbeniki in ustvarjalci stripov. Obiskal jih je tudi Planetov fotografski objektiv.

Šestošolci so s kompasom v roki raziskovali okolico Koseškega bajerja, sedmošolci pa so v Center ponovne uporabe odnesli stare predmete, ki jih ne potrebujejo več, in si ogledali, kako stari predmeti tam spet postanejo uporabni. Najstarejši osnovnošolci pa so v majhnih skupinah zakrožili med desetimi eksperimentalnicami. Nekaj smo jih obiskali tudi mi.

Kemija: Človeško telo je sestavljeno iz beljakovin

V kemijskem laboratoriju so ugotavljali, kakšen vonj imajo zažgane beljakovine, in po vonju ugotavljali, ali snovi vsebujejo tudi beljakovine. Razkrinkamo pa jih lahko tudi z biuretsko reakcijo. Sliši se zapleteno, kajne? Potrebujemo raztopino modre galice in natrijevega hidroksida, ki jo dodamo v kozarce z vzorci krpice, papirja, raztopine sladkorja, mesa in mleka. Če vzorec vsebuje beljakovine, se raztopina obarva, sicer ostane modra.

Biologija: makro in mikro svet

V osmem razredu je že vsem jasno, kje so v človeškem telesu pljuča, srce, želodec – ni jih bilo težko vrisati na skico človeškega trupa. Malo težje pa je prepoznati rastline, kajne? Na koncu pa so se dekleta in fantje s pomočjo mikroskopa podali še v mikro svet in si ogledali, kako z delovanjem kvasovk nastane pivo.

Fizika: priklop na elektriko

Kolikšen tok lahko prenese naše telo? Najpogumnejši učenec je z obema rokama prijel za kovinski ploščici, vezani na baterijo. Z ampermetrom so izmerili električni tok in izračunali, kakšna je upornost človeškega telesa. Enak poskus so naredili še z mokrimi rokami in ugotovili, da je bil upor večji.

uživajmo

Računalništvo: kako je videti molekula?

Pri kemiji so nam v pomoč tudi računalniki. S posebno aplikacijo so učenci sestavili molekule amonijaka, ogljikovega dioksida, vode in metana ter atome vodika, magnezija in klora. Končno smo si lahko predstavljali, kako so videti najmanjši gradniki snovi!

Strip: nadaljevanka v sliki in besedi

Kaj ima strip skupnega z eksperimentiranjem? Veliko, če je njegov naslov Eksperimentirajmo in uživajmo! Da je bilo bolj zanimivo, je bil strip nadaljevanka. Vsaka skupina je narisala nekaj sličic, njihovi nasledniki pa so morali zgodbo nadaljevati. Toliko smeha pa še ne!

Terenska eksperimentalnica: pouk pod pomladanskim soncem

V učilnici so dekleta in fantje s štetjem letnic ugotavljali starost dreves, potem pa so se napotili pred šolo in s klorovodikovo kislino ugotavljali, ali so kamenčki iz okolice zgrajeni iz kalcijevega karbonata. In kaj so našli na deblu magnolije? Mravlje, pajka, mah ... in zavidljivo število žebeljev!

Šmuri: na zdravje!

Vsaka skupina je iz izbranega sadja naredila okusen in zdrav napitek. Sumim, da so jagode, banane in mleko najboljša kombinacija, a menda ni bil slab niti zeleni smuti iz zelenjave.

Na zaključni prireditvi se je kádilo

Konec šolskega dne so se vsi učenci zbrali na predstavitvi svojega dela. In spet se je kádilo! Šolo je obiskal tudi mag. Tomaž Ogrin iz Inštituta Jožefa Stefana. Za njim se vedno kadi – tokrat s pomočjo tekočega dušika.

Matej Zalar

zakaj? kako?

Dragi Moj planet, si super revija. Veliko se naučim in rad imam živali. Zanima me, zakaj plavamo, zakaj ne potonemo, ko plavamo mrtvaka. Zanima me tudi, zakaj moj oči zelo slabo plava mrtvaka in skoraj potone, jaz in mami pa ne? Hvala, ker znate na vse odgovoriti.

Maxx, 11 let

Plavam, plavam

Pri plavanju moramo ločiti dva primera. Prvo je **neaktivno plavanje**. To pomeni, da si pri plavanju ne pomagamo z rokami in nogami. Drugo je **aktivno plavanje**, pri katerem se s »praviimi« gibi vzdržujemo nad gladino. Maxxa zanima predvsem neaktivno plavanje, torej plavanje »mrtvaka«. Oglejmo si, zakaj je tako plavanje sploh mogoče, in nekaj razlogov, ki bi pojasnili težave Maxxovega očeta.

Gostota

Pomembna lastnost vsake snovi je njena gostota. Ta govori o tem, **koliko mase neke snovi je v določeni prostornini**. Voda je tekočina, ki ima gostoto približno en kilogram na liter. Druge tekočine, na primer olje, imajo manjšo gostoto, nekatere pa večjo, na primer živo srebro, ki ima kar 13,5-krat večjo gostoto od vode. Kaj pri plavanju pomeni gostota? Denimo, da v posodo nalijemo vodo, vanjo pa nato še olje. Ker ima olje manjšo gostoto od vode, plava na njej. Če pa v posodo zlijemo nekaj živega srebra, potem to potone na dno, ker ima večjo gostoto od vode. Tudi telesa imajo značilno gostoto. Gostota granita je približno 3-krat večja od gostote vode, gostota borovega lesa pa je pol manjša od gostote vode. Če torej v vodo vržemo granitno kocko, bo ta potonila, saj ima večjo gostoto kot voda, les pa bo na vodi plaval.

Človek skoraj plava na vodi

Tudi človeško telo ima neko povprečno gostoto. Zakaj pravimo povprečno?

Zato, ker imajo kosti večjo gostoto od maščobnega tkiva ali mesa, za plavanje pa je pomembna povprečna gostota, ki je odvisna od celotne mase telesa, torej mase kosti, tkiva in organov. Zanimivo je, da je **povprečna gostota človeškega telesa približno enaka gostoti vode**. Posledica tega je, da človeško telo pravzaprav v vodi **lebdi** – ne potone in ne splava na gladino. Med posamezniki pa so majhne razlike v povprečni gostoti telesa, ravno tolikšne, da nekateri brez plavalnih zamahov plavajo na vodni gladini, drugi pa potonejo. Plavanje človeka pa je še nekoliko bolj zapleteno. Ko vdihnemo, se naša pljuča napolnijo z redkim zrakom, kar zmanjša povprečno gostoto telesa in v vodi plavamo na gladini. Ko izdihnemo, se prostornina zraka v našem telesu zmanjša in potonemo.

va, ne plava

Težave pri plavanju »mrtvaka«

S spoznanji o gostoti vode in človeškega telesa lahko odgovorimo, zakaj lahko sploh plavamo »mrtvaka«. Povprečna gostota telesa večine ljudi je takšna, da se brez aktivnega plavanja lahko obdržijo na gladini. Nekateri pa imajo nekoliko večjo gostoto in potonejo. Zanje v šali rečemo, da imajo težke kosti.

To pa še ni vse. Športni strokovnjaki poznajo še eno težavo s plavanjem »mrtvaka«. Nekateri ljudje so vode bolj navajeni kot drugi in se je ne bojijo. Ti enostavno plavajo mrtvaka. Tisti, ki pa imajo v vodi »slab občutek«, so nekako v krču in nikakor ne morejo mirno plavati na gladini. Iz tega lahko sklepamo, da se moramo tudi »mrtvaka« naučiti plavati, kot se naučimo plavati prsno ali kravl.

Andrej Guštin

Ko preliščiš

Fenek

Rekordi so takšni in drugačni. Zato ni treba biti vedno ravno najhitrejši, največji ali najmočnejši. Rekorder lahko postaneš na primer tudi tako, da si ... najmanjši. Tako kot **fenek** – najmanjša lisica.

Saharo bi le stežka imeli za raj na zemlji. Če si po naključju sesalec, pa sploh ne! Neznosna vročina podnevi, hud mraz ponoči, povsod naokrog pa samo pesek, pesek, pesek, fatamorgana, pesek ... Morda v daljavi kakšna karavana kamel. Toda tudi med sesalci jih je nekaj, ki so se odlično prilagodili na življenje v tako ekstremnih razmerah. Če se ti sredi Sahare zazdi, da je mimo tebe pravkar tekkel par uhljev, je možno dvoje: ali si žrtev blagega vročinskega udara – ali pa si videl puščavsko lisico. Pravimo ji tudi **fenek**.

Kakšen je?

Je manjši od domače mačke in **tehta največ poldrugi kilogram**. V dolžino zraste do 40 cm, z repom, ki je na koncu črn, pa meri še kakšnih 20 cm več. S sušnim okoljem se uspešno spopada: skoraj vso potrebno vodo dobi iz rastlin. Veliki uhlji, ki merijo kar 15 cm, mu pomagajo pri hlajenju, hkrati pa z njimi zaznava plen, skrit pod peskom. Tudi barva kožuščka je taka, da se ga v peščeni puščavi ne vidi ravno z letala – rumenkasto bela – na vroča peščena tla pa so prilagojena tudi dlakava stopala.

š vročino

Potomstvo

Pari se januarja in februarja, mladički (po navadi od 2 do 4) se skotijo po 52 dneh. Samica koti samo enkrat na leto. Pri skrbi za zarod sodelujeta oba; samec prinaša hrano in brani zarod, pri čemer je zelo bojevit. Fenki so monogamni – **parček ostane skupaj vse življenje**. Skrbi za najmlajše se pridružijo tudi starejši bratje in sestre, tako da razširjena družinica obvladuje svoj teritorij.

Živi

v severni Afriki – pa tudi bolj na vzhodu, vse do Kuvajta.

Ljudem ne povzročajo škode – obratno pa žal ne drži: pobijajo jih zaradi krzna in lovijo za prodajo živalskim vrtovom ter za hišne ljubljence.

Prehranjevanje

Fenki so nočni lovci, hranijo se s termiti, kuščarji, jajci, pticami, pa tudi z listjem, s sadeži in koreninicami; izbirčnost in puščava pač ne gresta dobro skupaj ... Pri lovu uporabljajo predvsem voh in sluh, plen pogosto ujamejo s spretnim skokom. Kadar je hrane dovolj, jo skrijejo za pozneje. Pred soncem se umaknejo v brloge, ki jih sami izkopljejo, vanje pa vodi več vhodov.

Ali veš?

- Znanstveniki še niso enotni, ali spada fenek k pravim lisicam ali v svoj rod – *Fennecus*? Ima namreč samo 32 parov kromosomov, prave lisice pa tri do sedem parov več.
- Fenki slišijo celo hrošča, ki hodi po peščenih tleh.
- V nekaterih zveznih državah v ZDA in Kanadi je dovoljeno gojiti fenke. Kot hišni ljubljenci so zelo prikupni in družabni, vendar se jih povsem udomačiti le ne da. Pri igri so neumorni, kar lahko postane nadležno drugim domačim živalim. Ker imajo močan nagon po kopanju, pa si pogosto izkopljejo luknjo na svobodo.

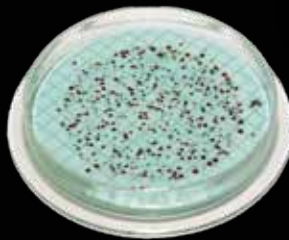

V prejšnji številki smo spoznali nekatere koristne lastnosti mikroorganizmov, tokrat pa si pogledimo, kje največkrat naletimo na take, ki so škodljivi. Okužbe z njimi povzročajo razne bolezni, prebavne nevarnosti, komplikacije pri celjenju ran in še bi lahko naštevali. Za te mikroorganizme pravimo, da so patogeni (beseda patogen izvira iz grščine in pomeni »proizvajalec trpljenja«). Patogeni mikroorganizmi so prav tako kot koristni vsepovsod okoli nas. Naše telo je razvilo številne **obrambne sisteme**, ki tem tujkom preprečujejo vstop v naš organizem in razmnoževanje znotraj našega telesa. Kadar pa kljub tem obrambam le najdejo pot v naše telo in zbolimo, nam jih naš imunski sistem pomaga uničiti in/ali izločiti iz telesa.

Patogeni mikroorganizmi lahko povzročijo hude nevarnosti.

O mikro

nevarnostih in zaščiti

Patogeni mikroorganizmi na živilih

Sadje in zelenjavo temeljito operemo z vodo, ki ji dodamo žlico sode bikarbone.

Razmnoževanje mikroorganizmov je poleti zaradi povišane temperature olajšano, zato je večja verjetnost, da jih zaužijemo v količinah, ki so nam nevarne. **Hrana in voda** sta glavna vira okužb, saj mikroorganizmi tako kot mi za svoje življenje potrebujejo hranila in vodo. Predvsem je treba paziti pri hitreje pokvarljivih živilih (sadje, meso, mlečni izdelki). Na živilih so zelo pogoste **glive** (plesni in kvasovke) in bakterije. V ugodnih razmerah (vlaga in toplota) se namnožijo in takrat jih vidimo s prostim očesom. **Plesen**, na primer, proizvaja številne snovi, ki ji pomagajo pri presnovi živila, na katerem se je razvila. Med njimi so tudi takšne, ki so strupene – pravimo jim **(miko)toksini**.

Kaj pa voda?

Zelo pogosto patogene mikroorganizme najdemo v vodi. Zato je še posebej v državah, kjer imajo nižjo stopnjo higiene, treba paziti na izvor vode, ki jo pijemo. Če potujemo po takih državah, je zelo priporočljivo, da pijemo preverjeno ustekleničeno vodo **in ne vodovodne vode**. Pri vodi moramo biti pozorni tudi v domačih krajih, na morju ali v gorah. Talne (tekoče in stoječe) vode imajo zelo verjetno veliko vsebnost mikroorganizmov, med njimi tudi patogenih.

Osebna higiena

Drugo večje nahajališče nam nevarnih mikroorganizmov je v javnih toaletnih prostorih, ki so v nakupovalnih centrih, v središčih mest, v poletnih letoviščih in kampih ali šolah. Straniščne školjke in deske so prava veselica za mikroorganizme. Zato je za naše zdravje zelo pomembno, da **pazimo na red in čistočo in si po vsaki uporabi stranišča dobro umijemo roke**.

Umivanje rok prepreči marsikatero nepotrebno okužbo.

Včasih kar pozabimo, da je treba zamenjati zobno ščetko, kajne?

Tudi naši pripomočki za osebno higieno, predvsem zobne ščetke, lahko postanejo pravo gojišče za mikroorganizme, če jih ne shranjujemo pravilno. Ko gremo na počitnice (in tudi doma, seveda), poskrbimo, da se zobna ščetka dobro osuši (ne pospravljamo je v škatlice ali pokrivamo z zaščitnimi pokrovčki). Kadar je zobna ščetka suha, se mikroorganizmi, ki smo jih nanjo prenesli, ne morejo razmnoževati. Zato je pomembno, da **zobne ščetke redno menjamo**, lahko pa jih vsake toliko časa namočimo v slano vodo. Količina soli v tej slanici mora biti tolikšna, da se sol ne more več raztapljati.

Kako se še zaščitimo?

Ob uživanju zdrave hrane skrbimo za svoj imunski sistem, ki nam potem pomaga pri obrambi pred neželenimi posledicami okužb s patogenimi mikroorganizmi. Najbolje je, če se **izogibamo velikim količinam sladkorja**, ki spodbuja rast gliv kvasovk v našem telesu. Če se zelo razmnožijo, slabijo naš imunski sistem.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

nekoč

Pred točno 2000 leti so na levem bregu Ljubljane Rimljani zgradili pravokotno obzidje. V dobrih 500 metrov dolgo in dobrih 400 metrov široko mesto so vodili štirje glavni vhodi. Emona je imela na višku svoje moči kar 5000 prebivalcev.

Sledi starih Rimljanov

Razkošno emonsko življenje

Znotraj obzidja so živeli samo najbogatejši prebivalci, patriciji. Preprosti ljudje, ki po rodu niso bili iz Rima, so se imenovali **plebejci**. Nekateri so delali tudi v pristanišču ob Ljubljani, ki je bilo zunaj obzidja Emone. Tja so po reki pripeljali gradbeni material za razkošne hiše. V Arheološkem parku Emonska hiša boš videl ostanke bivališča patricijev, ki je imelo tudi sistem centralnega ogrevanja! Emona je imela tudi urejeno kanalizacijo, o kateri so lahko v srednjeveški Ljubljani samo sanjali.

Celeia – mesto obrtnikov

Stari Rimljani pa so sloveli tudi kot odlični graditelji cest in iz Emone je pot po skoraj enaki trasi kot danes vodila tudi v Poetovio, današnji Ptuj. Med potjo smo se ustavili še v Celju, ki je zrastle na ostankih rimske Celeie. Antične ostanke si

lahko ogledamo v »**mestu pod mestom**«. Tako je, v kleti Pokrajinskega muzeja Celje so uredili razstavo, kjer so med drugim na ogled tudi ostanke mestne vile, obzidja z mestnimi vrati in tlakovane mestne ulice.

Ostanki rimske ceste v Celju

POETOVIO, NAJVEČJE RIMSKO MESTO PRI NAS

Še tretje veliko rimsko mesto na današnjem slovenskem ozemlju je bil Poetovio, danes Ptuj. V bližini je v vasi Hajdina še nekaj zanimivih arheoloških najdišč, pravimo jim **mitreji**. To so bila stara rimska svetišča, kamor so hodili predvsem vojaki, legionarji, ki jih je v Poetoviu kar mrgolelo. Legionarjev naj bi bilo več kot 5000, Poetovio pa je kasneje postal celo največje rimsko mesto na Slovenskem. Imel je kar 10.000 prebivalcev, skupaj z okolico pa več kot 30.000!

V mitreju, rimskem svetišču na Hajdini

Ave, Emona!

Pa se vrnimo nazaj v Emono! Mesto je začelo propadati že zelo zgodaj, manj kot dvesto let po nastanku. Toda dokončno ga je porušil šele hunski vladar Atila, ki so ga imenovali kar Šiba božja. Kamor je prišel, tam je sejal smrt in Emono so porušili skoraj do tal. Toda ostanki nekoč bogatega mesta živijo naprej. Danes na ljubljanskih ulicah spet opazimo patricije, rimske trgovce in legionarje, ki med rimskimi ostanki vodijo turiste, oblečene v plebejska oblačila. Letos pa bo še posebej živahno od 22. do 24. avgusta, ko na Kongresnem trgu pripravljajo prireditev Ave, Emona! Svoje spretnosti bodo pokazali rimski legionarji in gladiatorji, patriciji bodo ponosno razkazovali drage tunike, v pravi rimski taverni pa bodo stregli dobrote starih Rimljanov.

FOTOGRAFIJE: MATEJ ZALAR

Rimska nekropola v Šempetru

RIMSKA NEKROPOLA – DVATISOČLETNO POKOPALIŠČE

Patriciji so umrle svojce pokopavali zunaj mestnega obzidja ob glavni cesti, tako da so lahko vsi, ki so prihajali v mesto, videli marmorne grobnice premožnih družin. Tako je bilo tudi v Celeii. Popolnoma ohranjene ostanke grobnic, ki jih imenujemo Rimska nekropola, si lahko ogledamo v Šempetru, nedaleč od Celja.

Med emonskimi ostanki sta nas popeljala Emonka in legionar

SPREHOD PO EMONI

Med antičnimi ostanki vodi dva kilometra dolga krožna pot. Zemljevid poti dobiš v Mestnem muzeju, kjer je tudi začetek poti. Če si želiš ogledati maketo Emone in zanimivo video predstavitev o življenju v rimskem mestu, poišči Chopinov podhod pod Kongresnim trgom!

Matej Zalar

Orjaški

Orjaški kitovec ni kit, ampak največja riba na svetu! Spada v družino morskih psov. Kitovci so lahko temno sivi, sivozeleni in tudi rjavi. Na koži imajo zanimiv vzorec, pike različnih oblik in velikosti ... kot bi bili pegasti.

osebna izkaznica

Razred:	hrustančnice (Chondrichthyes)
Podrazred:	morski psi in skati (Elasmobranchi)
Vrsta:	kitovec (<i>Rhincodon typus</i>)
Teža:	več kot 12 ton
Dolžina:	do 12 metrov, redko 14
Razmnoževanje:	živorodni
Življenjska doba:	od 60 do 100 let
Življenjsko okolje:	tropska in zmerno topla morja

Kje živijo

Radi imajo toplo morje. Počasi, a neutrudno plavajo in se selijo iz oceana v ocean. Čeprav so samotarji, so opazili skupine z 80 orjaškimi kitovci. Ker človeku niso nevarni, na nekaterih turističnih otokih ponujajo potapljanje z njimi.

Najdaljša in najtežja riba

Orjaški kitovci lahko zrastejo tudi 12 metrov (avtobus!), največkrat pa so dolgi od šest do deset metrov. Samice so po navadi večje od samcev. Imajo tudi neverjetno velika usta, ki merijo kar cel meter.

kitovec

Hrana

Najraje jedo plankton. Plankton so drobni organizmi, ki živijo v morju, a ne znajo plavati in jih morski tok nosi sem ter tja. Ko se kitovci hranijo, z odprtim gobcem počasi plavajo in zajemajo vodo, ki jo nato precedijo skozi škrge.

Mladiči

Samica nosi v sebi 300 ali več oplojenih jajčec. Mladiči se iz jajčec izležejo že v samici, vendar ne preživijo vsi. Rojevajo se postopoma, ne vsi naenkrat. Ob rojstvu so veliki približno toliko kot človeški dojenčki. A v kakšne velikane potem zrastejo!

Ali veš?

- Vsak kitovec ima na koži drugačen vzorec pik.
- Usta ima na koncu gobca in lahko merijo cel meter.
- Pod vodo prepotujejo na tisoče in tisoče kilometrov.
- Človeku niso nevarni, nekateri se pustijo celo božati. Če pa jim ni do družbe, se umaknejo.
- Seveda imajo zobe, kar nekaj vrst, vendar so ploščati in neizraziti.

Jelica Žalig Grce

Ali znaš pokazati jezik? To ni nobena umetnost. Kaj pa to: ali znaš zviti jezik? Ga lahko spremeniš v žlebič? Tega ne zmore vsak. Sposobnost zvijanja jezika je namreč podedovana od enega od nagajivih prednikov.

Dednost

Eden najpametnejših ljudi vseh časov, **grški filozof Aristotel**, se je hudo motil, ker je bil prepričan, da ljudje podedujemo telesne in značajske značilnosti le po očetu. **Hipokrat**, ki je bil tako znamenit zdravnik, da zdravniki ob koncu študija medicine še danes prisegajo v njegovem imenu, pa je brez mikroskopov sklepal, da moško in žensko telo vsebuje med sabo različni tekočini, ki se med sabo pomešata in tako določita, katere lastnosti bo otrok podedoval po starših. Danes vemo, da mešanje tekočin ni tako pomembno, kot je pomembna združitev moške semenčice in ženskega jajčeca.

delitev
oplojene celice

Oploditev

Ko semenčica prodre v jajčece, se zgodi oploditev. V tem hipu je vse, kar se dedovanja tiče, določeno in dokončno. Spolni celici, očetova semenčica in mamino jajčece, sta namreč posebni celici. V primerjavi z drugimi telesnimi celicami jima nekaj manjka. Mogoče se prav zaradi tega, ker jima nekaj manjka, iščeta, združita in ustvarita novo živo bitje, ki bo mogoče podedovalo barvo oči po materi, velikost nosu pa po očetu. Le kaj imajo spolne celice manj od drugih celic?

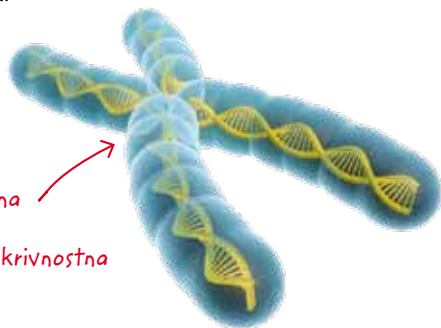

Kromosomi

Samo celice, imenovane rdeče krvničke, so brez kromosomov, medtem ko je v jedru vsake celice, ki z izdelavo beljakovin skrbi za rast, obnovo in zdravje posameznega dela telesa, 46 kromosomov. V spolnih celicah pa je samo 23 **kromosomov**. Ko semenčica oplodi jajčece, se kromosomi semenčice združijo s kromosomi jajčeca. Tako dobi oplojeno jajčece 46 kromosomov, ki bodo poskrbeli za rast in razvoj novega človeškega bitja.

Spolni kromosom

Jajčece in semenčica imata poseben kromosom, ki mu pravimo **spolni kromosom**. Spolni kromosom v jajčecu je zmeraj kromosom **X**, semenčica pa ima bodisi kromosom **X** bodisi kromosom **Y**. Semenčica je namreč tista, ki določi spol. Če oplodi jajčece semenčica s kromosomom X, bo na svet prirojla junakinja, če pa ga oplodi semenčica s kromosomom Y, bo na svet prirojla junak. Oče torej otroku določi spol, ne pa vseh lastnosti, kot je mislil Aristotel.

Kromosom spominja na prepleteni klobasi. V njem je čudovita, skrivnostna receptura življenja.

Mešanica genov

Telesne značilnosti, številne značajске lastnosti in tudi nekatere dedne bolezni pri vsakem človeku določajo geni, ki jih je dobil od staršev ob oploditvi. Oplojeno jajčece vsebuje 46 kromosomov oziroma 23 parov kromosomov. V vsakem paru je en kromosom materin, en očetov. Zaradi tega človek del svojih lastnosti podeduje od matere, del pa od očeta. Človekovi geni so mešanica genov matere in očeta, s tem pa tudi mešanica genov starih staršev. Zaradi tega smo pogosto lahko celo bolj podobni enemu od starih staršev kot pa staršem.

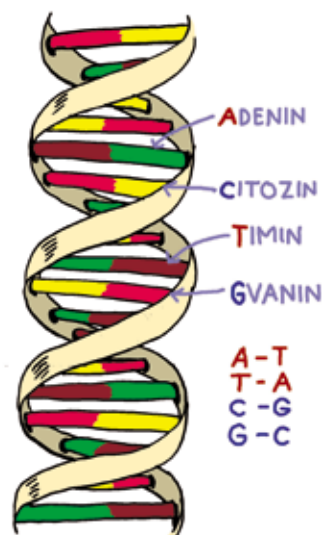

DNK

Kromosomi tvorijo neverjetno, skorajda neskončno dolgo in dvojno spiralno zavito molekulo:

deoksiribonukleinsko kislino.

Tako je dolga, da ji na kratko rečemo DNK. V mikroskopsko majhni celici doseže dolžino dveh metrov. Dolžina celotne DNK v telesu pa znaša vesoljskih 300 bilijonov kilometrov. Vsaka molekula DNK je sestavljena kakor zavita lestev iz vrvi. Prečke na lestvi sestavljajo baze, ki se med seboj povezujejo. Te baze so: **adenin, citozin, gvanin** in **timin**. Adenin se povezuje s timinom, citozin pa z gvaninom. Razporeditev teh parov ustvarja navodila, po katerih celice izdelujejo beljakovine.

Ali veš?

- **Genetika** je znanost. Genetik je biolog, ki proučuje gene.
- **Gen** je nosilec dednih lastnosti in je del molekule DNK.
- Živali in rastline imajo drugačno število **kromosomov** kakor ljudje.
- Nekatere človekove lastnosti so določene samo z dedovanjem (npr. krvna skupina), na mnoge lastnosti pa poleg dedovanja vpliva okolje, v katerem živimo. Zaradi tega si tudi enojajčni dvojčki med sabo niso v vsem podobni.

ta mesec

OPAZUJEM IN RAZISKUJEM

JUNIJ

julij

Pravi kostanj zacveti

V tem času zacveti pravi kostanj. Iz drobnih ženskih kostanjevih cvetov se bodo po odvetu razvili slastni plodovi. Dozoreli bodo zgodaj jeseni. Na cvetočih kostanjevih drevesih se pasejo čebele: nabirajo sladko medicino in cvetni prah. Kostanjev med je pri nas zelo priljubljen. Je rdečkastorjave barve in ima izrazit, nekoliko grenek okus.

Prvi poletni dan

Letos se bo na severni polobli **poletje** začelo **21. junija**. Sonce bo doseglo navidežno najvišjo točko nad obzorjem. Svetli del dneva bo najdaljši, noč pa najkrajša. Po 21. juniju se bodo dnevi začeli krajšati, noči pa bodo vse daljše, do prvega zimskega dne, ko bo noč najdaljša in dan najkrajši.

Kresničke svetijo

Na večernih sprehodih v naravi bomo junija in julija opazili kresnice – nenavadne hrošče, ki imajo sposobnost oddajanja svetlobe. Samček, ki leti nad travnikom, s pomočjo svetlobnih signalov najde samičko, ki ždi v travi. Svetloba nastaja pri kemijski reakciji, ki poteka v svetilnih organih v žuželčjem zadku.

Čas žetve

Poleti na slovenskih poljih dozori žito: pšenica, ječmen in rž. Začne se žetev. V današnjem času kmetje žanjejo strojno – s kombajni. Na nekaterih slovenskih kmetijah pa še ohranjajo stari način žetve. Tam si lahko ogledamo, kako so nekoč, ko še ni bilo modernih strojev, želi ročno – s srpi in kosami.

FOTOGRAFIE: SHUTTERSTOCK, ILUSTRACIJE: JAKA VUKOTIČ

ZA VARNO PLOVBO PO RAZBURKANIH LETIH ODRAŠČANJA

OD 4. DO 9. RAZREDA

PRVA POMOČ PRI ODRAŠČANJU:
teme o prijateljstvu, ljubezni, puberteti,
šoli, odnosih s starši, nasveti strokovnjakov ...

ZA ZABAVO IN KRATEK ČAS:
glasba, film, šport, moda, zvezdniki,
najnovejši trendi, strip ...

ZA ZABAVNO UČENJE:
narava, znanost, tuje dežele,
zgodovina, Vesela šola ...

fotografija
meseca

VODOMEC

je barvit ptič z zelo dolgim kljunom. Živi ob rekah ali jezerih, ker ima najraje ribe. Lovi tako, da se sunkovito požene v vodo in s kljunom zgrabi ribico, nato pa odleti na varno mesto, kjer jo udari ob podlago in pogoltne z glavo naprej. Prehranjuje se tudi z žuželkami, kot so kačji pastirji. Vodomci živijo tudi pri nas.

Na vprašanja odgovarja
Maja Stopar, dr. vet. med.

Dragi dr. Vetko!

Pred enim tednom sem dobila
zlatega hrčka, pa me zanima,
če je 75 g dovolj za 3–4 mesece
starega hrčka. Ker ga imam zelo
rada, upam, da ni kaj zbolel.

Zala, 10 let

Zala, verjetno me sprašuješ o telesni teži živalce, kajne? Naj te pomirim, hrčki so drobcene živalce, posebno dokler popolnoma ne odrastejo. Veliki so komaj za dlan, zato je seveda tudi pogled na tehtnico ustrezno »lahek«. Prav gotovo ti je jasno, da tako majcena živalca ne more tehtati nekaj kilogramov. **Odrasel zrel hrček v polni velikosti tehta komaj malo čez 100 g**, včasih še to ne, zato te seveda tvoj mladenič ne sme prav nič skrbeti.

Dragi dr. Vetko!

Doma imam kunca. Včasih se
mu v ušesu pojavijo brazgotine.
Kupili smo mazilo. Nekaj časa je
delovalo, nato pa so se brazgotine
spet pojavile. Zakaj?

Prosim, odgovori mi, ker me zelo
skrbi.

Maja

Tale opis daje slutiti, da ima tvoj kunec v ušesih garje. To je kar pogost pojav; običajno jih prinese že s seboj od rejca. Nisi mi napisala, kakšno kremo ste kupili za ušesa, glede na to, da ni delovala, pa sklepam, da se niste posvetovali z veterinarjem. Ušesne garje se namreč odlično odzovejo na zdravljenje in v nekaj dneh o njih ni več ne duha ne sluha. Zato ti toplo **priporočam, da se odpraviš k veterinarju**, ki bo predpisal ustrezno zdravilo. Boš videla, rjave »krastice« bodo kmalu le še preteklost.

Živijo!

Pred enim mesecem sem dobila psičko višavskega terierja, staro 3 mesece. Opažam, da se kar naprej praska in da njena koža postaja vedno bolj rjava oz. malo bolj rdeča. Prosim te, da tega pisma ne zavržeš, saj me res zanima, kaj se dogaja moji psički! Hvala že vnaprej.

Nika, 11

Nika, težave, ki jih opisuješ, so lahko kar resen kožni problem. Vsekakor je **višavski terier ena od pasem, ki jih pogosto prizadenejo razne alergije**, denimo na hrano ali druge alergene iz okolja, ali pa kožna obolenja. Ker praviš, da je koža rdeča, sklepam, da gre za vnetje ali v najboljšem primeru vsaj draženje (izvora žal ne moreva ugotoviti na daljavo). Svetujem ti, da čim prej obiščeta veterinarja, ker je nujen veterinarski pregled in mogoče tudi zdravljenje. Ne bi te rada prestrašila, saj je običajno vzrok le navaden ugriz bolhe, za katerega je koža nekaterih psov tako občutljiva, da se razvije prava preobčutljivost in cel kup s tem povezanih težav. Ali pa gre za alergijo na kakšno od sestavin v hrani, ki jo je treba najti in se ji izogibati. Tako da navadno ne gre za kakšno hujše obolenje in se da neprijetnost prav dobro pozdraviti ali odpraviti. Le pogumno k veterinarju, skoraj prepričana sem, da bosta dobili le zdravilo proti bolham in kup navodil, kako se jih ubraniti v bodoče.

Dragi doktor Vetko!

Doma imam muco Tigrico, stara je nekaj mesecev in je iz zimskega legla. Zato me zanima, zakaj kiha in kašlja. Zelo me skrbi!!! Upam, da boš objavil moje pismo. Že vnaprej hvala.

Jane, 12 let

Mlade muce so zelo občutljive za cel kup respiratornih virusov. Ti najpogosteje prvi oslabijo dihalne poti, torej nosno sluznico, oči in sluznico zgornjih dihal. Nato se virusni okužbi običajno pridružijo še bakterije in vse skupaj še malo zakomplicirajo. Muce, ki so okužene s takim respiratornim kompleksom obolenj, običajno prepoznamo na prvi pogled. Iz oči jim teče gnojni izcedek; včasih je tako obilen in vnetje oči tako hudo, da so oči dobesedno zlepljene, izcedek pa se cedi navzdol po gobčku. Taka muca se ti zasmili v dno srca! Pogosto kiha, kašlja in je oslabela, ne je, slabo pije in kaj kmalu, če je ne zdravimo, lahko krepko opeša. Z muco, ki kaže take znake, je treba takoj k veterinarju, saj **potrebuje zdravlila, med drugim tudi antibiotike** zaradi prej omenjenih drugotnih bakterijskih okužb. Zdravljenje je dolgotrajno, saj običajno traja mesec ali celo dva, da si muca povsem opomore. Potem ko bo muca popolnoma ozdravela, pa jo je treba cepiti, saj se je takim obolenjem mogoče izogniti z zaščitnim cepljenjem. V nasprotnem primeru lahko še kdaj zbolijo!

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Imaš vprašanje?

Pošlji ga na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali na **moj.planet@mkz.si**. Če je objavljeno tvoje pismo, nam čim prej pošlji svoj naslov, da ti pošljemo nagrado!

Dr. Vetku lahko zastavite vprašanje tudi na spletnih straneh **www.mladinska.com/mojplanet**.

Več vprašanj in odgovorov dr. Vetka najdeš tudi na spletnih straneh: **www.mladinska.com/mojplanet/drvetko**

Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.

Postani ribič!

Športni ribolov ni samo namakanje trnka in čakanje, da bo riba prišla, ampak resno opravilo, ki zahteva veliko znanja in izkušenj. Pa tudi malo sreče. Če se vse to ne poklopi, boste doma lačni. Pozanimali smo se, na kakšne načine ribiči lovijo ribe v sladki vodi in kako postaneš ribič.

BELIČARJENJE

Začetniki in mladi ribiči se ribolova največkrat lotijo s pomočjo plovca ali tako, da vabo s svinčeno utežjo potopijo na dno. Ko plovček trzne, vemo, da je riba prišla, in takrat jo ribič potegne iz vode. Z beličarjenjem lovimo ribji drobiž: rdečeočke, rdečeperke, ostriže pa tudi krape. Največkrat se beličari na ribnikih pa tudi na morju.

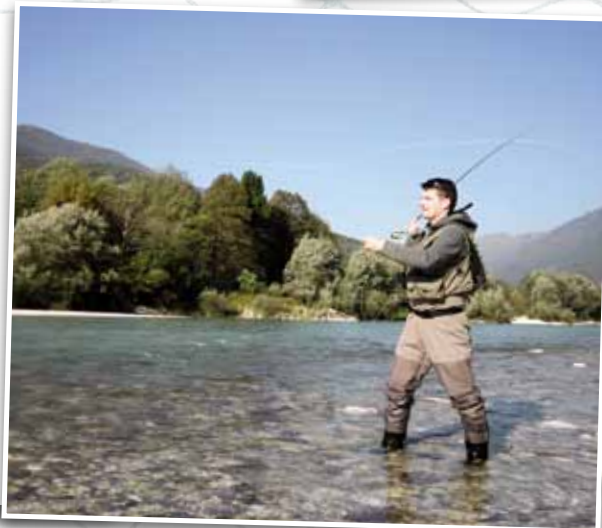
VIAČENJE

Za vabo uporabljamo voblerje, umetne vabe v obliki majhne ribe, na katero sta nameščena dva ali trije trnki. Ustrezen vobler izberemo glede na vrsto in velikost ribe. Ribič vabo vrže v vodo in jo z vrtenjem (navijanjem) ribiškega kolesca na palici povleče nazaj proti sebi – vobler pri tem ribi daje vtis, da plava. Ko ribič na palici začuti, da je riba prišla, sunkovito trzne s palico, da se trnek zapiči, in ribo potegne iz vode. Z vijačenjem lovimo na rekah in jezerih, lahko tudi s čolna, največkrat ščuko, smuča, sulca, soma in postrv.

MUHARJENJE

Pravijo, da vsak navdušen ribič prej ali slej postane muhar. Pri tem načinu lovimo z vabo, ki ji pravimo muha. Ribič po navadi stoji v vodi, lahko tudi do pasu, zato potrebuje posebne ribiške škornje, ki lahko segajo tudi visoko nad pas. Posebna ribiška palica se imenuje muharica, namesto laksa imamo posebno muharsko vrvico, ki je debelejša in težja.

Ribič mora najprej ugotoviti, kje riba pobira muhe, kar vidi po kolobarjih na vodni gladini. Potem se osredotoči samo na to ribo. Vrvico z vabo (muho) vrže v vodo tako daleč, da jo tok reke prinese mimo ribe. Če ta muhe ne pobere, vrže še enkrat. In še enkrat. In spet ... seveda mora biti pozoren, da vabo meče na ravno pravo razdaljo.

Največkrat se muhari v rekah, v Sloveniji na Savi Bohinjski in Savi Dolinki, Soči, Idrijci, Kamniški Bistrici, Savinji, Kokri in Kolpi. Z muharjenjem lovimo lipana, potočno postrv in ameriško postrv, šarenko.

Ribiči niso samo lovci

Glavna vloga ribiških družin je skrb za ribe. Večina ribiških družin ima svoje ribogojnice, v katerih vzrejujejo mladice. Toliko rib, kolikor jih med letom izlovijo v ribolovnih revirjih, jih kasneje vrnejo v vodo. Vsak odrasel ribič mora opraviti tudi nekaj ur prostovoljnega dela v ribiški družini.

Prvič na ribolovu

Preprosto ribiško palico polagalko za beličarjenje dobimo že za manj kot desetaka. Za popolne začetnike je najbolje, če obiščejo ribnik, kjer si je mogoče palico tudi izposoditi. Cena ribolova na teh ribnikih znaša toliko, kot smo ujeli rib. Plačamo si torej večerjo, obenem pa še uživamo. Morda boste po taki dogodivščini dobili tudi veselje do ribolova in se vpisali v ribiško družino.

Glavne potreščine

Najprej si moramo priskrbeti ribolovno dovolilnico, ki velja za točno določen ribolovni revir. Te so lahko dnevne ali večdnevne, člani ribiških družin pa imajo za svoj ribolovni revir precej cenejše letne dovolilnice. Osnovno ribiško opremo sestavljajo ribiška palica, vabe in mreža podmetalka, s katero iz vode izvlečemo večje ribe, ki bi nam lahko strgale laks in padle nazaj v vodo. Obvezen je še meter, s katerim ribo izmerimo, ali je dovolj velika. Če je premajhna, jo moramo namreč vrniti v vodo. Prav pridejo še kleščice, s katerimi ribo osvobodimo trnka.

Postani ribič in se včlani v ribiško družino!

Če oče ali stric nista ribiča, je najbolje, da poiščeš najbližjo ribiško družino. Največkrat ribiška družina upravlja tudi z ribnikom, kjer lahko mladi ribiči lovijo pod budnim očesom mentorja. Ta jih nauči osnovnih ribiških veščin, na primer kako navezati trnek ter kako izbrati in pritrditi pravo vabo. Mladi ribiči lahko lovijo samo v spremstvu starejših, ribiške družine pa za mlade organizirajo tudi skupinske ribolove. Okoli osemnajstega leta mladi ribič opravi izpit in potem lahko lovi samostojno.

FOTOGRAFIJE: MATEJ ZALAR

Varstvene dobe

V obdobju, ko se ribe drstijo, je ribolov prepovedan. To obdobje je večinoma spomladi, toda, pozor: varstvene dobe so različne za različne revirje in vrste rib. Ribič mora biti pozoren tudi na mere: če je riba premajhna, jo mora spustiti v vodo.

Prenosni telefon pravzaprav ni izum današnjega časa. Že leta 1918 so nemške državne železnice na območju Berlina izvajale poskuse v prenosni telefoniji. Osem let pozneje, leta 1926, so potnikom prvega razreda med Berlinom in Hamburgom že ponujali telefonske storitve.

Med poznejše predhodnike prenosnega telefona spadajo avtotelefoni. Vzniknili so leta 1958, a je nova naprava stala skoraj polovico vrednosti samega avtomobila. Še v osemdesetih letih preteklega stoletja so uporabniki prenosne telefonije dobredno prenašali – v primerjavi z današnjimi mobilniki so bile to drage škatle z ročajem, s klasično slušalko in z dolgo anteno.

Manj je več

Že v prvi polovici devetdesetih let so na območju Nemčije vzpostavili digitalno omrežje za prenosno telefonijo, ki omogoča posredovanje pogovorov, besedilnih, slikovnih in drugih podatkov. Razvejeno omrežje oziroma veliko baznih postaj je razbremenilo posredovanje podatkov, to je zmanjšalo baterijsko porabo, z manjšo baterijo pa se je zmanjšala tudi velikost ohišja. Prenosni telefon tako ni presegel velikosti roke in je postal dobredno priročen.

Več je še več

Kritiki današnjih prenosnih telefonov bi najbrž pripomnili, da naprave postajajo vse manj priročne – tokrat v prenesenem pomenu. Po eni strani bi jih najbrž zmotile premajhne tipke – če jih naprava sploh ima – po drugi strani bi jim očitali preobloženost s funkcijami, ki s samo telefonijo nimajo veliko opraviti. Zagovorniki nove generacije mobilnikov bi zlitje raznolikih funkcij – od digitalne ure in kamere prek video igrice in glasbenih predvajalnikov do orientacijskih in drugih internetnih storitev – gotovo enačili s tehnološkim napredkom.

Kratko in sladko

Ena najbolj značilnih funkcij prenosnega telefona, ki so jo vpeljali leta 1992 in so jo izvirno ponujali zastoj – kot nekakšen odpadni proizvod – je seveda posredovanje kratkih besedilnih sporočil z obsegom 160 znakov. Za storitev, a tudi za samo sporočilo se je v splošni govorni rabi ustalil izraz »SMS« (angleška kratica za »Short Message Service«). Storitve SMS so pozneje nadgradili s sistemom »MMS« (angleška kratica za »Multimedia Messaging System«) oziroma z multimedijskim sporočilnim sistemom, ki omogoča posredovanje zvoka, slike, videa, ne samo besedila. Za ponudnike prenosne telefonije sta storitev SMS in sistem MMS postala pravi posel. V Evropi je mesečno število posredovanih kratkih sporočil v zadnjih letih preseglo 20 milijard.

Po uporabi odvrzi

Prenosni telefon je množični proizvod, ki gotovo spada med tehnične naprave z najkrajšo uporabno, če ne celo življenjsko dobo. V Nemčiji, tehnološko gotovo napredni in ozavešeni državi, ima povprečni uporabnik prenosni telefon kratkih 18 do 24 mesecev. Uporabna doba je sicer pogojena z dolžino uporabniške pogodbe. Ob podaljšanju pogodbe lahko uporabnik pridobi novo napravo skorajda zastoj ali vsaj po občutno znižani ceni. V Evropi na odpad tako priroma okoli 100 milijonov mobilnikov, za katere je treba nekako poskrbeti. To je enako nosilnosti 400 velikih tovornjakov.

Da Vinci Learning

MINI kviz

Obkroži pravilno trditev.

1.

Prvi prenosni telefoni so bili prave škatle. Kaj je omogočilo, da so postali manjši?

- a) Manj funkcij.
- b) Manjša baterija.
- c) Manjše omrežje.

2.

Kako pravimo današnjim prenosnim telefonom, ki omogočajo raznolike funkcije?

- a) Preobloženi telefoni.
- b) Pametni telefoni.
- c) Neumni telefoni.

3.

Kaj izvirno opisuje kratica SMS?

- a) Sporočilo.
- b) Storitev.
- c) Sporočilo in storitev.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK, WIKIPEDIA

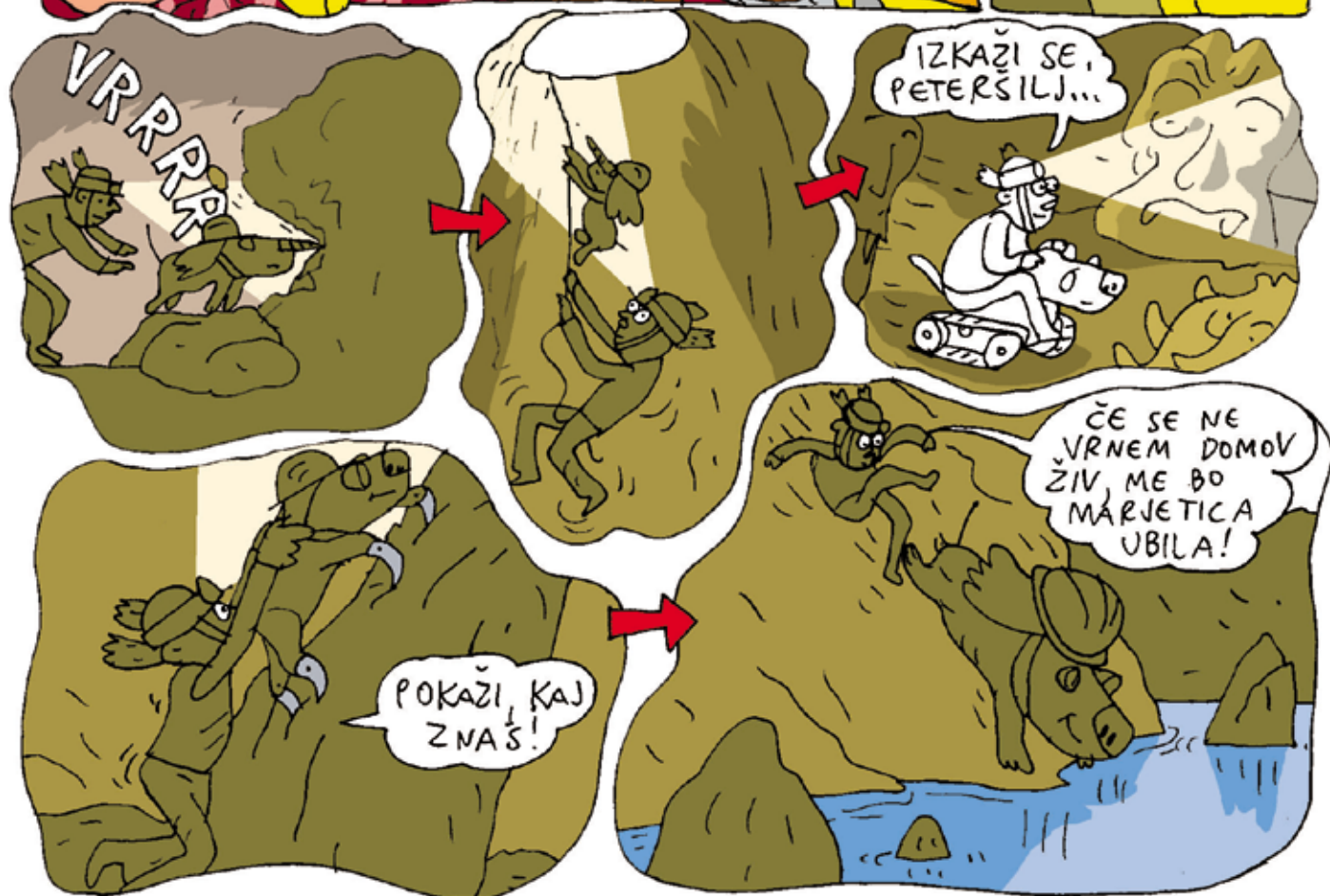
ZA VEČ O PRENOSNEM TELEFONU PREKLOPITE NA TV-PROGRAM **DA VINCI LEARNING** ali OBIŠČITE SPLETNO STRAN <http://si.da-vinci-learning.com>.

VSE POTI VODIJO NA MORJE

21.del

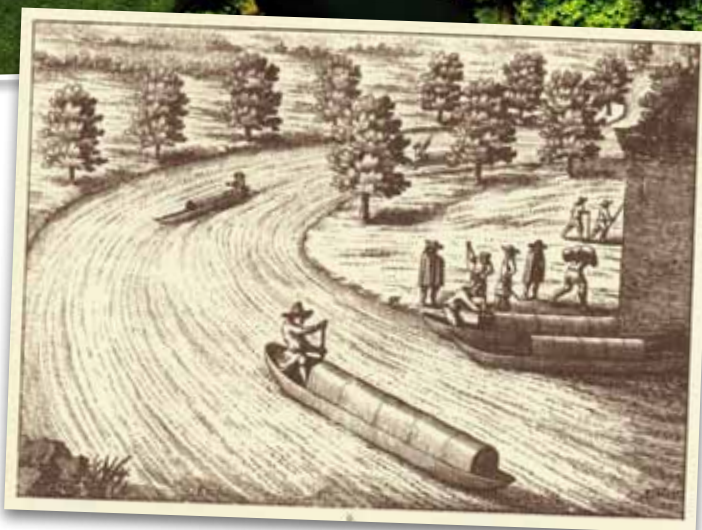

Ljubljana

Skrivnostna reka na svoji poti po kraškem svetu večkrat ponikne in vsakič, ko privre na plan, ima drugačno ime. Prvi izvir je na Babnem polju, šele od Vrhnike naprej se imenuje Ljubljana. Ta del reke, ki teče čez Ljubljansko barje in skozi slovensko glavno mesto, je dolg malo več kot štirideset kilometrov.

Mit o argonavtih

Skupina pogumnih mož je pod vodstvom grškega junaka Jazona pri Črnem morju iskala zlato runo. Ker se zaradi vojaške zasede domov v Grčijo niso mogli vračati po kopni poti, so šli naokoli – po rekah. Od Črnega morja so z ladjo Argo (zato argonavti) pluli najprej po Donavi, nato po Savi in nazadnje po Ljubljani. Na Vrhniki pa se je vodna pot končala. Ladjo so na hrbtih mimo Postojne prenesli na reko Vipavo. Njenemu toku so sledili v Sočo in navsezadnje v Jadransko morje.

Trgovci so sledili poti argonavtov

Ljubljana je bila pomembna prometna žila že v času starih Rimljanov. Zadnje pristanišče je bilo tedaj na Vrhniki (imenovali so jo Nauportus). Pomembno pristanišče je bilo tudi v današnji Podpeči. Tam je bil velik kamnolom, kjer so pridobivali marmor za emonske hiše. Tudi v srednjem veku so po reki tovorili do Vrhnike, tam pa so blago naložili na vozove in ga mimo Postojne s konji odpeljali proti Italiji. Tovorništvo po Ljubljani je cvetelo vse do sredine 19. stoletja. Takrat so dogradili železnico do Trsta in čolnarjenje se ni več splačalo.

Pred regulacijo struge je bila gladina Ljubljanice štiri metre višja.

Srednjeveško pristanišče je bilo v Ljubljani v Trnovskem pristanu.

Mirna v zgornjem, živahna v spodnjem toku

Ljubljana je najbolj živahna prav ob reki, a na Ljubljanskem barju je drugače. Življenje se tam umiri in nekateri deli reke so dostopni samo s čolnom. Nič nenavadnega torej ni, da ob Ljubljani gnezdi kar 107 vrst ptic, v vodi pa najdemo 43 vrst rib. Med njimi so tudi sulec, lipan, ščuka, potočna in ameriška postrv, pa tudi smuč, ki slovi kot najokusnejša sladkovodna riba. Včasih so v Ljubljani živeli tudi bobri, še danes pa z nekaj sreče opazimo nutrije ali vidre. Tudi ponekod v Ljubljani!

Rečni promet v mestu seveda ni povsem zamrl. S turistične ladjice si lahko Ljubljanico ogledaš tudi ti in mnogi si želijo, da bi po Ljubljani uredili krožni rečni promet pa tudi rečno linijo do Vrhnike. Zagotovo bi bilo zanimivo!

Novi obraz Ljubljanice

Na Ljubljanskem barju reka poplavlja vsako leto, nekoč pa so bile poplave pogoste tudi v Ljubljani. Zato so konec 18. stoletja v Ljubljani izkopali Gruberjev prekop in od tedaj Ljubljanica skozi mesto teče po dveh strugah. Kasneje so v mestnem središču poglobili rečno dno in utrdili bregove, tako da je nastalo nekakšno betonsko korito. S tem se je gladina Ljubljanice znižala za skoraj štiri metre! Nabrežje s Tromostovjem, Ljubljansko tržnico in tudi zapornice, s katerimi regulirajo vodostaj reke, je uredil arhitekt Jože Plečnik.

Naravni most v Rakovem Škocjanu

SEDEM IMEN ISTRE REKE

Pred deset tisoč leti je reka ves čas tekla po površju, potem pa si je skozi propustna apnenčasta tla utrla pot pod zemljo in zdaj ima vsak njen nadzemni del drugačno ime. Ljubljanica jo imenujemo šele od izvirov Veliki in Mali Močilnik pri Vrhniki. Od tam se po štiridesetih kilometrih v kraju Podgrad izliva v Savo. Naštejmo vsa imena!

- 1) **Trbuhovica** (na Babnem polju)
- 2) **Obrh** (na Loškem polju)
- 3) **Štržen** (na Cerkniškem polju)
- 4) **Rak** (v Rakovem Škocjanu)
- 5) **Pivka** (v Pivški kotlini in skozi Planinsko jamo)
- 6) **Unica** (na Planinskem polju)
- 7) **Ljubljana** (na Ljubljanskem barju)

Končno tako zaslužene počitnice! Pred rabo sta dva meseca prostega časa. Verjetno ne spadaš med tiste, ki »gnijejo« od dolgčasa in ne vedo, kam bi se dali. Pravzaprav se ti zdi, da so počitnice za tvoje zamisli skoraj prekratke. Ampak učasih ti mogoče vseeno zmanjka idej. Še posebej, če te starši uprašajo, kaj bi rad počel, ti pa želiš na tri konce hkrati. S temle testom lahko ugotoviš, kaj imaš najraje.

1. Za katero žival bi najraje skrbel?

- *** Za ovce ali koze. Prideloval bi sir.
- ** Za psa. Naučil bi ga kakšnih trikov.
- * Za ribice. Z njimi je najmanj dela.

4. Starši predlagajo, da en dan preživite po tvoji izbiri. Kakšne so tvoje želje?

- * Ves dan bom za računalnikom. Starši naj se kar sami zabavajo.
- ** Obisk zabavišnega parka. Obožujem vlakce smrti in hišo strahov!
- *** Rafting po brzicah – sestra bo kričala od strahu! In piknik na bregu.

2. Katera so tvoja najljubša oblačila?

- ** Majica s kapuco in superge.
- *** Vetrovka in pohodni čevlji.
- * Pižama in copati.

3. Dežuje. Po blatu se ti ne da brodit. Kako bi se zamotil?

- ** V muzeju z arheološkimi najdbami.
- * Doma, z napeto knjigo v roki.
- *** V pokitem adrenalinskem parku.

li popotnik?

5. Kje se najraje kopaš?

- *** Na odročnih skalah. Pa kaj, če sto let traja, da prilezem v vodo. Vsaj ni gneče.
- * V bazenu. Tam se mi mivka ne oprijemlje nog in ne gazim po morski travi.
- ** Na urejeni plaži. Le nekaj korakov od najbližje prodajalne s sladoledom.

6. En teden kampiranja. Na kaj najprej pomisliš?

- * Komarji!!! Golazen!!! In ali je dovolj signala za mobilni telefon?
- *** Super, obožujem škrebkanje iglic po šotorskem krilu.
- ** A ne bi mogli WC-ja in prhe postaviti ob šotor?

7. Kaj najraje ješ?

- *** Ekološko pridelano zelenjavo.
- * Lazenje ali kaj drugega, kar pripravijo starši.
- ** Pico ali hamburger v restavraciji s hitro prehrano.

Barbara Jarc

Od 7 do 11 zvezdic

ZAPEČKAR

Nikjer ni udobneje kot doma. Čips pred televizorjem ali računalnikom, dobra knjiga, le korak do kopalnice in kuhinje. A tu vseeno ne moreš doživeti pustolovščin, o katerih bereš. Kaj ne bi naslednjič vsaj poskusil uživati v naravi? S seboj vzemi prijatelja – poišči kake ruševine, odkrij zanimivo rastlino ali opazuj divjo žival. Tudi galerija je v družbi bolj zabavna.

Od 12 do 16 zvezdic

MESTNA SRAJCA

Najraje imaš urejene prostore, adrenalinske in zabaviščne parke, pa tudi zanimive muzeje. Všeč ti je povsod, kamor narava ne vdira preveč. Žužki ti grejo na živce in tudi višenje doma te dolgočasi. No, ob dobri knjigi se še nikomur ni vlekel čas. Pretirano pozornost, ki jo v divjini namenjaš »golažni«, pa lahko nameniš kakšni lepi živali. Boš videl, da se splača.

Od 17 do 21 zvezdic

POPOTNIK

Niti minute ne zdržiš doma. Zaprti prostori te dušijo. Komarji te nič ne motijo, saj te narava osuplja s svojo lepoto. Uživaš ob čudovitem razgledu ali opazovanju orla. Telefon najraje pustiš doma, če bereš, pa to počneš pod kakšnim drevesom. Morda se ti bo muzej zdel bolj zanimiv v družbi prijatelja. Znanje ti bo vsekakor prišlo prav, če boš v divjini naletel na ruševine.

Drevesna naloga

Ugani sedem dreves, njihovih listov ali plodov in jih vpiši v zgornji lik. Nato prenesi črke v spodnji lik. Iskana rešitev raste v obarvani vrstici.

NAMIG:

Na fotografijah so smreka, javor, lipa, tisa, oreh, maklen, jablana – vendar ne v tem vrstnem redu.

1	10	30	3	17	26	14	7
2	8	32	2	13	25	19	
3	18	4	23	27	11	29	
4	20	16	1	33	6		
5	31	34	21	5			
6	22	28	15	36			
7	9	35	12	24			

	1	2	3	4	
5	6	7	8	9	
10	11	12	13	14	
15	16	17	18	19	
20	21	22	23	24	
25	26	27	28	29	30
31	32	33	34	35	K

Sestavil: Jože Petelin

Iskano drevo, sicer značilno za tople kraje, napiši na dopisnico in jo pošlji do **30. junija 2014** na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**. Ne pozabi pripisati svojih podatkov. Med pravnimi odgovori bomo izžrebali **dva nagrajenca**, ki bosta prejela **majico Moj planet**. Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.

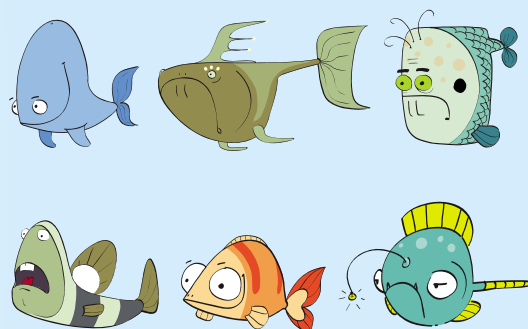
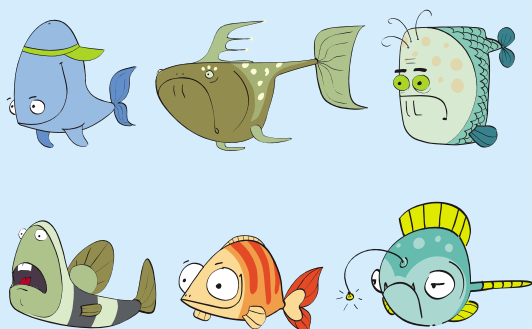
Ime nagrajencev bo objavljeno na internetni strani www.mladinska.com/mojplanet in v poletni številki Mojega planeta.

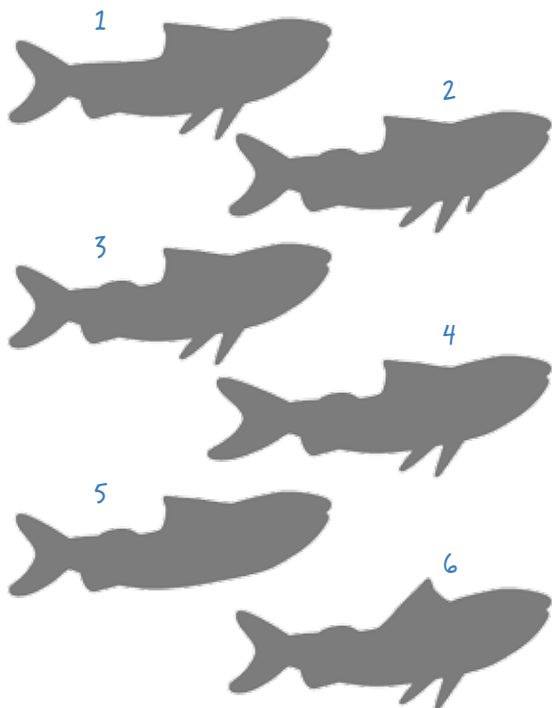
Morske naloge

sive celice

Pri vsaki ribici poišči eno »napako«.

Samo ena senca je prava.
Jo najdeš?

Poišči:

ILUSTRACIJE: SHUTTERSTOCK

Prepričana sem, da se prav vsak razveseli slastnih palačink. Za njihovo pripravo je dobro imeti doma vsaj eno jajce. Kako se godi kokošim, ki nas z jajci oskrbujejo skozi vse leto?

Od kod dobimo jajca?

Če nosi jajca, je nesnica

V Sloveniji imamo tri tradicionalne pasme kokoši, ki nesejo jajca: slovensko grahasto kokoš, slovensko rjavo kokoš in slovensko srebrno kokoš. Čeprav ne izvirajo od tu, jih pri nas redimo že več desetletij. Poleg tega poznamo tudi **štajersko kokoš**, ki je **avtohtona slovenska pasma** in je na našem ozemlju prisotna več stoletij. Kljub temu v Sloveniji največ jajc znesejo kokoši, ki jim pravimo rjave nesnice in so križanke različnih uvoženih pasem. Odgovor, zakaj je tako, najbrž najdemo v podatku, da rjava nesnica znese vsaj 300 jajc letno, naša štajerka pa le okoli 150.

Kokoš nese jajca nekaj dni ali tednov zapored, nato ima odmor. Nesnost je odvisna od starosti kokoši, življenjskih razmer in vremenskih vplivov.

Kako živijo kokoši pri nas in po svetu?

Poznamo več vrst reje kokoši nesnic, in sicer: baterijsko, hlevsko ali talno, prosto in ekološko rejo. V Sloveniji pa tudi drugod po svetu je najbolj razširjena **baterijska reja**. Gre za kokošim najmanj prijazno rejo, kjer živali bivajo v kletkah in so razporejene tako, da si en kvadratni meter prostora deli 13 kokoši. V kletkah imajo krmilnik za hrano in napajalnik za vodo, gnezdo za odlaganje jajc in gredi za počitek. Kokoši iz baterijske reje ne poznajo dnevne svetlobe.

Kokoši iz **hlevske oziroma talne reje** se lahko prosto sprehajajo po hlevu, pri čemer si en kvadratni meter deli največ devet kokoši. Zaradi možnosti gibanja imajo bolj utrjene noge in se manj pogosto poškodujejo, kot velja za kokoši, ki se vse življenje stiskajo v kletkah. Tudi kokoši iz talne reje so odvisne večinoma od umetne svetlobe.

Nekatere kokoši iz talne reje zaradi stresa in poškodb v natrpanem hlevu trpijo za agorafobijo (strah pred odprtimi prostori).

Kaj potrebujejo kokoši za dostojno življenje?

- Suh in zračen manjši hlev ali kurnik, kjer lahko brskajo, se prosto gibljejo in plahutajo s krili,
- bivanje v manjših skupinah (10–15 kokoši), sicer se lahko med seboj poškodujejo,
- visoke gredi, na katerih počivajo,
- gnezda, kjer nesejo jajca,
- tla s suhim nastiljem (žagovina ali narezana slama),
- primerno krmo (krmne mešanice z žiti, sojo, vitamini in minerali ter nakošena trava),
- pitno vodo,
- dovolj svetlobe oziroma možnost izhoda na prosto čez dan,
- čisto in varno okolje.

Nekatere kokoši imajo več sreče, saj jim uredimo prijaznejše bivalno okolje od kletk in gosto naseljenih hlevov. Čez dan imajo možnost izhoda na prosto, kjer se lahko vedejo, kot je značilno za njihovo vrsto, ponoči in ob slabem vremenu pa so v manjšem hlevu ali kurniku. Tam je po eno gnezdo za nesenje jajc na sedem kokoši. **Prosta reja** kokoši je po večini značilna za samooskrbne kmetije in za prodajo na trgu, medtem ko imajo večji proizvajalci mlečnih izdelkov navadno registrirano baterijsko ali hlevsko rejo kokoši.

Jajca kokoši, ki si lahko poiščejo hrano na prostem, vsebujejo več koristnih snovi za zdravje ljudi kot jajca kokoši iz baterijske in talne reje.

Poznamo še **ekološko rejo**, ki je enaka prosti reji, pri čemer kokoši hranijo izključno z ekološko krmo. To je krma, ki je pridelana brez uporabe zdravju škodljivih sredstev, kot so fungicidi in pesticidi.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Kako vem, katero rejo podpiram?

Po navadi je na embalaži, v kateri so shranjena jajca, navedeno, iz katere reje izhajajo. Če nismo prepričani o tem, pogledaj prvo številko (od 0 do 3), ki je odtisnjena na jajcu, ali navedbo na embalaži:

0 – ekološka reja • 1 – prosta reja
2 – hlevska oz. talna reja • 3 – baterijska reja

Kot vedno pa je najbolje, da se o reji kokoši prepričamo na lastne oči. Preveri, ali lahko kupiš jajca od bližnjega kmeta, katerega kokoši se prosto sprehajajo na varno ograjenem pašniku ali dvorišču. Tako dobiš tudi priložnost, da si od blizu ogledaš živahno življenje živali, ki nam dajejo tako dragoceno hrano.

Nuša Ema Miklavc
Društvo za zaščito živali Ljubljana

moj planet priporočja

Vinko Möderndorfer

KOT V FILMU

Ilustriral Damijan Stepančič

Odrasli nimajo radi, če se vtikaš v njihove skrbi. Sploh jim pa gre na živce, ata bi rekel na jetra, če jih čisto prijazno spomniš, da v resnici delajo drugače, kot govorijo. Skoraj dvanajstletni Gašper večino prostega časa preživi na internetu in širi svoj besedni zaklad z raziskovanjem neznanih besed. Ima najboljšega prijatelja in simpatijo, ki se z njim raje kot v živo druži po skajpu. Zdi se, da je njegovo življenje kar okej. Nekega dne pa se stvari doma začnejo spreminjati, sprva neopazno, a kmalu vse siloviteje, dokler se Gašperjev smiselno urejeni svet ne postavi na glavo ... Mladinski roman Kot v filmu je zgodba o zorenju, ki z lucidnostjo in pretanjenim humorjem razkriva žal vse prepogosto stisko otrok ob razpadu družine. Vinko Möderndorfer bralce prepričljivo pelje od enega presenetljivega preobrata do drugega in z zgodbo, začinjeno s številnimi referencami iz sodobne pop kulture, ustvarja žive podobe življenja v moderni družbi. Ilustracije je prispeval Damijan Stepančič, dolgoletni ilustrator pri Mojem planetu.

Knjiga je prejela kar dve nagradi; nagrado modra ptica 2013 za najboljši mladinski roman in desetnico, nagrado za najboljšo otroško ali mladinsko delo 2014.

INFORMACIJE IN NAROČANJE:
080 12 05 ali www.emka.si

Jelenčka

Poišči 8 razlik.

NOČ KNJIGARN 2014

Ljubljana, 20. junij

DRUŠTVO SLOVENSKEK ZALOŽNIKOV

Društvo slovenskih založnikov organizira dogodek **NOČ KNJIGARN**

Ta dan bodo knjigarne v centru Ljubljane:

- MKT: Konzorcij, Wolfova, Čopova;
- Modrijanova knjigarna – Trubarjeva;
- Hiša sanjajočih knjig – Trubarjeva;
- Felix knjigarna: Čopova, Cankarjeva, Miklošičeva;

odprte do 24. ure.

V njih se bodo predstavile različne kulture:

latinsko-ameriška

irska

arabska

kitajska

afriška

Program:

- 18:00 – otvoritev dogodka v šolskem muzeju v Ljubljani
- 19:00 – otroški program in predstavitev kulture
- 20:00 – glasbeni program v sozvočju s kulturo
- 21:00 – plesni program in predstavitev tradicionalnih plesov
- 22:00 – predstavitev avtorjev
- 24:00 – zaključek

Sodelujejo:

Arabsko kulturno društvo Rozana, glasbena skupina Bog Bards, Issiaka Sanou, Konfucijev inštitut, Konservatorij za glasbo in balet Ljubljana, MOL, Pevski zbor Sankofa, Plesna šola Miki, Slovenski šolski muzej, Šola irskega plesa, veleposlaništvo Irske, veleposlaništvo Zvezne republike Brazilije, Zavod 13, Zavod Global

Medijski pokrovitelji: Delo, Slovenske novice, Tiskarna Januš, revija Bukla, Pil, Cicizabavnik, Moj planet, Radio 1

**KUPON ZA SODELOVANJE PRI NAGRADNIH IGRAH, PISMIH BRALCEV,
DR. VETKU IN NAGRADNIH NATEČAJIH V REVJI MOJ PLANET**

Kupon izrežite po oznaki in nalepite na dopisnico. Pošljite jo na naslov **Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, Ljubljana, revija MOJ PLANET.**

Podpisani _____,
(ime in priimek)

_____
(naslov in pošta)

se strinjam, da moj otrok _____
(ime, priimek in starost otroka)

sodeluje v natečajih, pri nagradnih nalogah, nagradnih vprašanjih za dr. Vetka, pismih bralcev in drugih nagradnih natečajih, razpisanih v tej reviji, ter da se v reviji objavijo otrokov izdelek in njegovo ime in starost.

Datum _____ Podpis _____

S podpisom dovolite, da Mladinska knjiga Založba, d. d., za izvedbo nagradnega natečaja (in/ali nagradnih iger) in objavo podatkov o nagrajencih vodi, vzdržuje in upravlja evidenco z vašimi osebnimi podatki in podatki vašega otroka za časovno obdobje 5 let, s podatki o preostalih udeležencih v zgoraj navedenih nagradnih igrah ali natečajih pa do njihovega izteka. Sodelujočim v natečaju in pri nagradnih nalogah je zagotovljeno varstvo osebnih podatkov po zakonu, ki ureja varstvo osebnih podatkov.

Nagrajenci

**NAGRAJENCI IZ MAJSKE
ŠTEVILKE REVJE MOJ
PLANET**

PODEŽELSKA MREŽA

Rešitev: **kmetija**
Majico prejme **Tjaša**
Rajtner iz Orehove vasi.

PORTRETI

Rešitev: **pajek**
Majico prejmeta
Urška Rožman iz
Brežic in **Lenart**
Jonke Grabner
iz Črne na Koroškem.

Nagrade bomo poslali
po pošti.

Iskrene čestitke!

Zakaj imamo radi zelenjavo?

- Zelenjava je vir prehranskih vlaknin.
- Vsebuje veliko vitaminov, mineralov in malo maščob.
- Pripomore k boljšemu počutju.
- Je dobrega okusa.
- Z uživanjem sveže in naravno pridelane zelenjave prispevamo veliko dobrega in koristnega k okolju.
- Z uživanjem zelenjave izboljšamo prehranjevalne navade.

Uredništvo Mojega planeta

56

Pesmi o Ljubljani

na gala koncertu **Poletna noč**

BIG BAND in **SIMFONIČNI ORKESTER** RTV SLOVENIJA

dirigent: **PATRIK GREBLO**

solisti: **ALENKA GODEC, TINKARA KOVAČ, SLAVKO IVANČIĆ, NUŠA DERENDA, EVA ČERNE, ANŽEJ DEŽAN, NINA STRNAD, SEVERA GJURIN, LIDIJA KODRIČ, EVA HREN, LEA SIRK, LADO LESKOVAR, MANCA ŠPIK, ALEX VOLASKO** in drugi

voditeljica: **MIŠA MOLK**

KONGRESNI TRG

Ljubljana, 21. junij ob 21.00

PRODAJA VSTOPNIC IN INFORMACIJE:
www.ljubljanafestival.si, blagajna Kržank, info točka Ljubljana Festivala,
prodajna mesta Eventima, Petrolovi servisi, posilovalnice Pošte Slovenije

RADIO
TELEVIZIJA
SLOVENIJA

BigBAND
RTV SLOVENIJA

Simfonični orkester
RTV Slovenija

as KO Skladi

FESTIVAL
LJUBLJANA

Prihodnji mesec v Mojem planetu

Čarobni podvodni svet

Veselite se zdravo

Dr. Vetko

Naslednja številka izide
15. julija.

Moj kviz

So trditve pravilne?
Kaj praviš?

Kviz po junijski številki

1.

Vse polonice imajo enako število črnih pik.

DRŽI

NE DRŽI

2.

Polonice so odlične uničevalke listnih uši.

DRŽI

NE DRŽI

3.

Pri artičokah so užitni samo vijoličasti cvetovi.

DRŽI

NE DRŽI

4.

Donava je druga najdaljša reka v Evropi.

DRŽI

NE DRŽI

5.

Vitki in miščasti ljudje so boljši v plavanju »mrtvaka«.

DRŽI

NE DRŽI

6.

V Emoni je živel pol milijona prebivalcev.

DRŽI

NE DRŽI

7.

Odrasel orjaški kitovec ni kit, ampak riba.

DRŽI

NE DRŽI

8.

Vsi ljudje smo bolj podobni materam kot očetom.

DRŽI

NE DRŽI

9.

Ribiči skrbijo tudi za okolje in ohranjanje narave.

DRŽI

NE DRŽI

10.

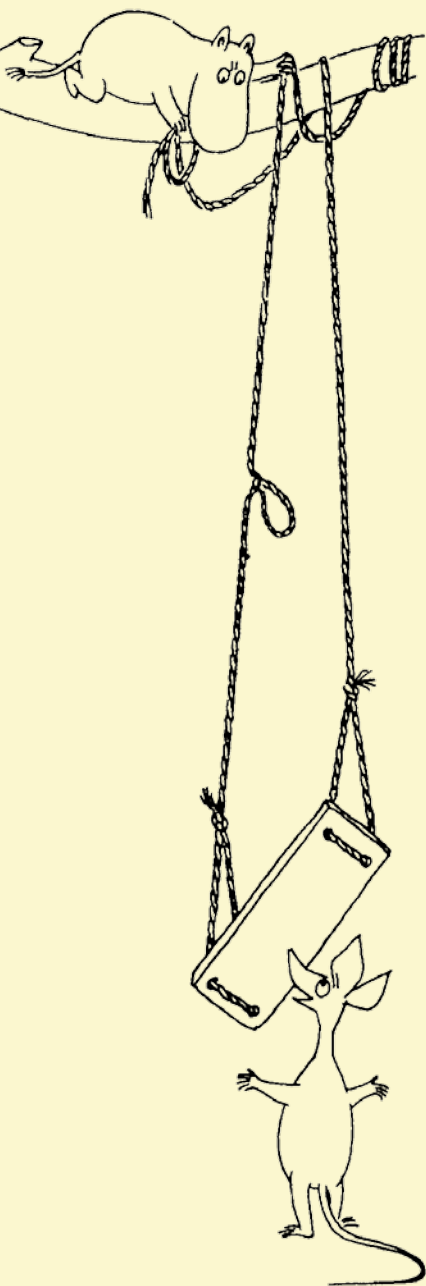
Povprečen uporabnik mobilnega telefona aparat zamenja po 8 letih.

DRŽI

NE DRŽI

Si znal odgovoriti na vsa vprašanja? Če nisi, polistaj po reviji Moj planet, ki jo imaš v rokah, in kmalu ne bo nobenega dvoma več.

Moj planet, mesečnik, junij 2014, leto 9 • Na leto izide 12 števil. • Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, 1000 Ljubljana • Predsednik uprave MKZ: Peter Tomšič • Glavni urednik področja Založništvo: Bojan Švigelj • Odgovorna urednica: Senja Požar • Urednica: Maja Bajželj • Likovno-tehnično urejanje: Mojca Orehek • Lektorica: Vera Jakopič • Naslov uredništva: Moj planet, 1536 Ljubljana, tel.: 01 241 32 20, faks: 01 425 28 36 • Tiskana naklada: 7.000 • Tisk: Grafika Soča d.o.o., Nova Gorica • Cena številke za naročnike v šoli je 3,90 €, za individualne naročnike 4,16 €, v prosti prodaji 4,95 €. Naročnina se poravnava v treh obrokih. Naročnina za tujino se poravnava vnaprej in znaša 99,60 €. • DDV in poštšina sta vračunana v ceno. • Naročnina velja do preklica, odpovedi sprejemamo samo pisno za naslednje obračunsko obdobje. • Za nepravilno poravnane obveznosti zaračunavamo zakonsko določene zamudne obresti. • Poštšina plačana pri pošti 1102 Ljubljana. • Naročanje revij: Mladinska knjiga Založba, d. d., Služba oskrbe kupcev, 1536 Ljubljana, tel.: 080 11 08, od 7. do 18. ure. • Vodja sektorja Prodaja in promocija izobraževalnih vsebin: Monika Jagodič Gobec, monika.jagodic@mkz.si • Vodja službe Marketing in oglasno trženje: Martina Dolgan • Oseba, odgovorna za oglaševalske vsebine: Martina Dolgan, vodja službe Marketing in oglasno trženje. • www.mladinska.com/oglasniprostor • Oglasno trženje: Anja Klemenčič, anja.klemencic@mkz.si, T: 01 241 37 06 • ISSN 1854-2883 • V reviji Moj planet objavljenih prispevkov ni dovoljeno kakor koli ponatisniti brez pisnega dovoljenja uredništva. • Nenaročenih rokopisov, risb in fotografij ne vračamo. • Revijo sofinancirata Javna agencija za knjigo RS in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. • Elektronska pošta: moj.planet@mkz.si • Spletne strani: www.mladinska.com/mojplanet • V uredništvu skrbimo za skladnost oglašnih sporočil z Zakonom o medijih. Na izbor oglaševanih izdelkov in na oblike oglaševanja ter na oglasne priloge nimamo vpliva. Izid publikacije je finančno podprla agencija ARRS iz sredstev državnega proračuna iz naslova razpisa za sofinanciranje domačih poljudnoznanstvenih periodičnih publikacij.

Mladinska knjiga Založba in Kinodvor razpisujeta

POLETNI NATEČAJ OTROŠKIH LIKOVNIH IN LITERARNIH DEL MUMINI

Švedska pisateljica in ilustratorica Tove Jansson se je rodila 9. avgusta 1914 v Helsinkih na Finskem, v švedski družini. Tove je »mama« muminov in sveta mumintrolvov ter njihovih prijateljev – enega najbolj prepoznavnih svetov svetovne književnosti.

Ob 100. obletnici rojstva Tove Jansson vas vabimo, da med poletnimi počitnicami ustvarite likovne in literarne zgodbe o muminih. Mumini so prisrčna pravljica bitja, nekakšni trolčki. Na prvi pogled so videti kot pomanjšani nilski konji, z belimi krznenimi kožuškami, velikimi gobčki in repi, ki imajo na koncu čopek. »Imajo lepa mala ušesa, majhen ljubek rep, oči so majhne in prijazne,« je zapisala pisateljica Tove Jansson.

1. Sodelujete lahko vsi učenci **od 1. do 9. razreda devetletke**. Format je poljuben – največ 50 x 70 cm pri slikarskih delih. Izбира likovnih tehnik je svobodna. Lahko napišete pesem ali zgodbo, naredite strip ... Dela so lahko individualna ali skupinska.
2. Na hrbtni strani izdelka s tiskanimi črkami napišite podatke: ime in priimek, starost, ime in priimek mentorja, ime in naslov šole in domači naslov ter telefon.
3. **Dela pričakujemo najkasneje do 15. avgusta 2014 na naslovu: Maja Žugič (uredništvo revij Ciciban in Cicido), Slovenska 29, 1000 Ljubljana.**
4. Izbrana dela bomo razstavili v **Kinodvoru v Ljubljani, 6. septembra 2014**. Ogleдали si bomo projekcijo animiranega celovečernega filma *Mumini lovijo komet*. Po ogledu filma bo odprta razstava likovnih in literarnih del. **25. avgusta** bomo med izbranimi deli za razstavo izžrebali **tri posameznike in njihove družine nagradili z vstopnicami za ogled filma Komet prihaja, deset otrok pa bomo nagradili s knjigami Tove Jansson**. Seznam nagradencev bomo objavili na www.zakladiotrostva.si.
5. Izbrana dela postanejo last organizatorjev razstave in ti lahko z njimi prosto razpolagajo.

Pri projektu sodelujejo založbe Modrijan, Sanje, Mladinska knjiga ter Kinodvor in Veleposlaništvo Finske. Več o knjigah Tove Jansson lahko izveste na www.emka.si, www.modrijan.si, www.sanje.si, več o dogajanjih v zvezi s praznovanjem po vsem svetu na www.tove100.com, več o filmu Mumini lovijo komet pa na www.kinodvor.si. Več o natečaju in o knjigah Tove Jansson na www.zakladiotrostva.si.

Fotografije so iz filma Mumini lovijo komet.

SLOVENIJA, kot je še ni bilo!

ALIVEŠ,
kje bi iskal
podvodni Triglav?
38 m globoko v
Piranskem zalivu

ALIVEŠ,
da Triglavski narodni
park obišče letno kar
1,6 milijona ljudi?

NOVO

Atlas SLOVENIJE

za osnovne in srednje šole

ZA ŠOLO IN DOM

ALIVEŠ,
kje v Sloveniji lahko na istem
kraju spomladi in jeseni
loviš ribe, poleti sušiš seno,
pozimi pa drsaš?

Na Cerkljiškem jezeru

Najsodobnejša predstavitev geografskih procesov in Slovenije po pokrajinah

- Več kot 130 prvič objavljenih zemljevidov
- Največja zbirka tematskih zemljevidov Slovenije doslej
- 13 vrhunskih ilustracij prerezov Zemljinega površja